

Ngugi wa Thiong'o

Zmenek v temi

Mati mu je rada pripovedovala zgodbe. "Nekoč je skupaj z mamo in očetom v samotni hiši za hribom živela deklica. Hiša je bila stara, vendar čvrsta. Ko je prišlo deževje in so besneli vetrovi, je ostala trdna. Oče in mati sta deklico imela rada, toda včasih sta se prepirala, zato je deklica jokala. Sicer pa je bila srečna. Nihče ni vedel za hišo. Zato nikogar ni bilo k njim na obisk. Potem se je nekega dne pojavil tujec. Bil je visok in lep. Njegovi zobje so bili beli kot mleko. Dekličina mati mu je dala hrane. Potem jim je tujec pripovedoval o čudovitih deželah, ki ležijo za hribi. Deklica je hotela tja. Skrivaj je sledila moškemu. Nista prišla daleč, ko se je tujec spremenil v Irimuja. Postal je grd in zadaj na glavi je imel še ena usta, ki so jih skrivali dolgi lasje. Tu in tam mu jih je veter razpihal. Požrl je nekaj muh, potem pa gobec zaprl. Deklica je zbežala nazaj. Hudobni Irimu ji je sledil. Tekla je hitro, zelo hitro, in Irimu je ni mogel ujeti. Toda vedno bolj se je bližal. Ko je deklica pribežala v bližino svojega doma, je ugotovila, da jo je Irimu nehal loviti. Ampak njene hiše ni bilo več. Ni imela več doma, v katerega bi se lahko vrnila. Tudi v čudovite dežele, da bi si v njih ogledala vse čudovite stvari, ni mogla, saj ji je to preprečeval Irimu."

Kako se je zgodba končala? se je spraševal John. Pomislil je: "Oh, ko bi bil spet majhen, v našem starem domu, potem bi lahko vprašal mamo." Ampak zdaj ni bil več majhen; nič več. Pa tudi mož še ni bil!

Stal je ob vhodu v kolibo in gledal, kako po vaški cesti prihaja njegov star, šibak, vendar odločen oče. Ob boku mu je nihala precej umazana torba iz trpežnega bombaža. Oče je vedno nosil to torbo. John je poznal njeno vsebino: *Sveto pismo*, knjiga psalmov, morda še beležka in pisalo. Oče je bil pridigar. Verjetno mu je mati ravno zaradi njega nehala pripovedovati zgodbe. Že dolgo je, kar jih je nehala pripovedovati. Rekla je: "Zdaj ne prosiš več za zgodbe. Tvoj oče se lahko vsak trenutek vrne." In

Ngugi wa Thiong'o se je rodil leta 1938 v Limuruju v Keniji kot eden od osemindvajsetih otrok očeta s štirimi ženami. Že med študijem v sosednji Ugandi je začel pisati romane in drame v angleščini. Leta 1977, kmalu po tem, ko je postal vodja oddelka za literaturo na univerzi v Nairobiju, v Keniji, je napisal dramo, ki jo je kenijska vlada prepovedala, Ngugi (ime pomeni "delo" in se izgovarja "gugi") pa se je znašel v zaporu, iz katerega ga je leto pozneje rešila šele svetovna kampanja organizacije Amnesty International. Leta 1982 je zapustil Kenijo in od leta 1989 poučuje na ameriških univerzah, najprej je poučeval na Yaleu, potem na newyorški univerzi, od leta 2002 pa je profesor angleščine in primerjalne književnosti na kalifornijski univerzi, kjer je tudi direktor Mednarodnega centra za književnost in prevajanje, ki podpira pisanje in prevajanje v večjezičnih in mednarodnih kontekstih. Ngugi sodi med največje sodobne afriške pisatelje in bi si ta ugled pridobil že z deli, ki jih je napisal v angleščini. Toda leta 1989 se je z knjigo *Dekolonizacija duha* poslovil od kolonilnega jezika in začel pisati v jeziku svojega ljudstva, gikuju. Med drugim je zapisal, da je angleščina v Afriki "kulturna bomba", ki nadaljuje z radiranjem spomina na predkolonialne kulture in zgodovino, hkrati pa širi dominantnost nove, bolj zahrbtne oblike kolonializma. ("Kultura se ne prenaša skozi jezik v njegovi univerzalnosti, ampak skozi partikularnost jezika specifične skupnosti s specifično zgodovino.") Ngugi piše romane, kratke zgodbe, eseje in drame; zadnja leta skoraj izključno v gikuju.

bal se je očeta. John je šel noter in opozoril mater, da se oče vrača. Oče je vstopil. John se je odmaknil, potem pa odšel proti vratom. Obotavljaj se je; potem je šel ven.

“John, hej, John!”

“Baba!”

“Pridi nazaj.”

Negotovo je stal pred očetom. Srce mu je utripalo hitreje in razburjen glas v njem ga je spraševal: Ali ve?

“Sedi. Kam greš?”

“Na sprehod, oče,” se je izmotaval.

“V vas?”

“No – ja – ne. Hočem reči, nikamor posebej.” John je opazil očetov neizprosni pogled, zazdelo se mu je, da mu bere z obraza. John je globoko zavzdihnil. Ni mu bil všeč očetov pogled. Vedno ga je gledal, kot da je grešnik, eden tistih, ki jih je treba imeti ves čas na očeh. “Priznam,” mu je govorilo njegovo srce. John se je počutil preveč krivega, da bi lahko pogledal starcu v oči in je proseče gledal mimo njega, v mater, ki je tiho lupila krompir. Toda ona je bila gluha za vse, kar se je dogajalo okrog nje.

“Zakaj gledaš stran? Kaj si ušpičil?”

Johnova notranjost se je skrčila od strahu. Njegov obraz pa je ostal brezizrazen. Vseeno je lahko slišal glasne udarce svojega srca. Kot stroj, ki črpa vodo. Ni dvomil o tem, da oče ve vse. Pomislil je: “Zakaj me muči? Zakaj ne reče, da ve?” Potem se je oglasil drug glas: “Ne, nič ne ve, drugače bi že planil nate.” Uteha. Pogumno se je obrnil k zamišljenemu očetu.

“Kdaj greš na pot?”

John je znova pomislil – zakaj sprašuje? Tolikokrat sem mu že povedal.

Na glas pa je rekel: “Naslednji teden. V torek.”

“Prav. Jutri greva v trgovine, slišiš?”

“Ja, oče.”

“Bodi pripravljen.”

“Ja, oče.”

“Zdaj lahko greš.”

“Hvala, oče.” Začel se je premikati.

“John!”

“Ja?” Johnovo srce se je skoraj ustavilo. Trenutek, preden je oče nadaljeval, se je zdel kot cel vek.

“Vidim, da se ti mudi. Da ne bi slišal o tem, kako postopaš po vasi. Poznam te, mladi mož, rad bi se bahal, le zato, ker greš stran! Nočem slišati o kakih težavah v vasi.”

Precej olajšano je John stopil ven. Lahko je uganil, na kaj je oče ciljaj, ko je govoril o težavah v vasi. Kako se je končala zgodba? Smešno, a ni se mogel spomniti, kako se je zgodba končala. Bilo je tako dolgo nazaj. Njenega doma ni bilo več. Kam je šla? Kaj je počela?

“Zakaj tako mučiš fanta?” je prvič spregovorila Susan. Očitno je tiho in pozorno poslušala celo dramo. Zdaj je bil njen čas, da spregovori. Pogledala je nepopustljivega pridigarja, svojega življenjskega sopotnika. Že dolgo je bilo, kar sta se poročila. Ni vedela, koliko let. Bila sta srečna. Potem se je mož spreobrnil. In vse v hiši je postalo obarvano z vero. Zahteval je celo, da otroku neha pripovedovati zgodbe. “Povej mu o Jezusu. Jezus je umrl zate. Jezus je umrl za otroka. Poznati mora Gospoda.” Tudi ona se je spreobrnila. A nikoli ni postala slepa za moralno trpinčenje, s katerim je kaznoval fanta (tako je vedno klicala Johna). Fant je odraščal v smrtnem strahu pred očetom. Vedno se je spraševala, ali je to res ljubezen do sina. Ali pa bi lahko bila mržnja, ker sta onadva ‘grešila’ pred poroko? John je bil sad tega greha. Ampak to ni bila Johnova krivda. Fant je tisti, ki bi se lahko pritoževal. Pogosto se je spraševala, ali je fant imel ... ampak ne. Fant je bil še majhen, ko so zapustili Fort Hall. Pogledala je moža. Ostal je nem, čeprav se je z levo roko nekoliko živčno dotaknil obraza.

“Skoraj kot ne bi bil tvoj sin. Ali pa ...”

“Sestra.” Glas je bil proseč. Iskala je prepir, on pa je čutil, da mu ne bi bil kos. Zares, ženske nikoli ne razumejo. Ženske so ženske, če so spreobrnjene ali ne. Sina je bilo treba obvarovati pred slabimi vplivi. Treba ga je vzgojiti tako, da bo sledil Gospodovim stopinjam. Pogledal jo je, malce se je namrščil. Ona ga je zapeljala v greh, ampak tega je bilo že dolgo. In on se je spreobrnil. John pa ne sme po isti poti.

“Moral bi nam povedati, naj odidemo. Saj veš, da lahko grem stran. Nazaj v Fort Hall. Potem bodo vsi ...”

“Poslušaj, sestra.” Nestrpno jo je prekinil. Vedno jo je klical sestra. Sestra v Gospodu, na dolgo. Toda včasih se je spraševal, ali je res odrešena. V svojem srcu je molil: Gospod bodi z našo sestro Susan. Na glas je nadaljeval: “Saj veš, da hočem, da fant zraste v Gospodu.”

“Ampak ti ga trpinčiš! Boji se te!”

“Zakaj! Ni razloga za to. Prav zares nimam ničesar proti njemu.”

“Zaradi tebe. Vedno si bil krut do njega ...” Vstala je. Olupki so ji zdrsnili iz naročja in se nakopičili na tleh.

“Stanley!”

“Sestra.” Bil je osupel nad silovitostjo njenega glasu. Še nikoli je ni videl take. Gospod, prepodi hudiča iz nje. Reši jo ta trenutek. Izrekla je

besede, ki jih ni zares mislila. Stanley je pogledal stran. Bilo je nepričakovano, toda zdelo se je, da se boji svoje žene. Če bi to kdo povedal ljudem v vasi, mu ne bi verjeli. Vzel je *Sveto pismo* in začel brati. V nedeljo bo pridigal na shodu bratov in sester.

○ Susan, precej visoka, vitka ženska, ki je bila svojčas lepotica, je zopet sedla in nadaljevala svoje delo. Ni vedela, kaj teži njenega sina. Morda potovanje, ki se bliža?

○ Zunaj je John brezciljno postopal po poti, ki je vodila od doma. Ustavil se je pod akacijo, ki je bila nedaleč stran od očetove hiše in od koder je imel razgled čez vso vas. Pred njegovimi očmi so se, stisnjene druga ob drugi, razprostirale goste vrste kolib iz blata in trave, zaključene s šiljastimi palicami, ki so molele v nebo. Dim je prihajal iz mnogih, kar je pomenilo, da se je precej žensk že vrnilo iz *shambas*. Kmalu bo prišla noč. Na zahodu je sonce hitelo domov za skrivnostne hribe. Vnovič se je John ozrl po natlačenih vrstah kolib, ki so sestavljale vas Makeno, enega tistih novih naselij, ki so med uporom proti Britancem zrasla po državi kot gobe. Vas je bila tako grda. Tesnobna bolečina ga je stisnila pri srcu in najraje bi zajokal – sovražim te, sovražim te. Živega si me ujela. Če bi bil kje drugje, se to nikoli ne bi zgodilo. Ni jokal. Le gledal je.

Po poti, ki je peljala v vas, se je približala ženska. Velik tovor *kunija*, ki ga je nosila, jo je krivil v obliko akambškega loka. Pozdravila ga je.

○ “Si v redu, Njoooni?”

○ “V redu sem, mati.” Nobene zagrenjenosti ni bilo čutiti v njegovem glasu. John je bil po naravi vljuden. To so vedeli vsi. Nič ni bil podoben drugim ponosnim, izobraženim sinovom plemena – sinovom, ki so se vrnili z druge strani morja, z belimi ali črnskimi ženami, ki so govorile angleško. In ki so se obnašali kakor Evropejci! John je bil ljubezniv, zgled skromnosti in kreposti. Vsi so vedeli, da se ne bi, čeprav duhovnikov sin, nikoli izneveril plemenu.

○ “Kdaj greš v – v –”

○ “Makerere?”

○ “Makelele.” Zasmejala se je. Način, kako je naglasila ime, je bil smešen. In način, kako se je smejala tudi. Uživala je. Toda Johna je zabolelo. Torej so vsi vedeli za to.

○ “Naslednji teden.”

○ “Želim ti vse najboljše.”

○ “Hvala, mati.”

Tiho – kot bi se trudila, da čim bolj naglasi – je ponovila ‘Makelele’. Še enkrat se je zasmejala sama sebi, toda bila je utrujena. Tovor je bil težek.

○ “Čuvaj se, sin.”

“Hodi dobro in mir s teboj, mati.”

In ženska, ki se je ustavila, je nadaljevala pot, sopihala kot osel, a očitno je bila zadovoljna zaradi Johnove prijaznosti.

John je še dolgo gledal za njo. Kaj je bilo to, kar je ženski omogočalo, da živi iz dneva v dan, trdo dela, a je vseeno srečna? Je imela globoko vero v življenje? Ali pa je zaupala v pleme? Bilo je, kot da ona in njej podobni, ki se jih vpliv belca nikoli ni dotaknil, imajo nekaj, česar se lahko oprimejo. Ko je gledal, kako izginja, je bil ponosen, da imajo o njem dobro mnenje. Ponosen je bil na to, da ga spoštujejo. In potem je prišla bolečina. *Oče bo vedel. Oni bodo vedeli.* Ni vedel, česa se boji bolj: tega, kar bo storil oče, ko bo izvedel, ali izgube zaupanja, ki so ga vanj polagali preprosti vaščani.

Šel je do majhne vaške trgovine s čajem. Srečal je veliko ljudi, ki so mu zaželeli vse najboljše na univerzi. Vsi so vedeli, da je pastorev sin končal vse belčeve šole v Keniji. Zdaj bo šel v Ugando; to so prebrali v *Barazi*, svahilskem tedenskem časopisu. John v trgovinici ni ostal dolgo. Sonce je že odšlo na počitek in prihajala je tema. Večerja je bila pripravljena. Njegov strogi oče je še vedno sedel za mizo in bral *Sveto pismo*. Ni dvignil pogleda, ko je John vstopil. Čudna tišina se je nastanila v koči.

“Videti si nesrečen,” je mati prva prelomila tišino. John se je zasmel. S kratkim živčnim smehom.

“Ne, mati,” je naglo odvrnil in boječe gledal proti očetu. Potihem je upal, da Wamuhu ni izblebetala.

“To me veseli.”

Nič ni vedela. Pojedel je večerjo in šel ven, v svojo kočo. Moško kočo. Vsak mladenič je imel svojo lastno kočo. John vanjo ni smel pripeljati nobenega dekleta. Ni maral težav. Celo če bi ga videli le stati ob kaki puncu, bi bil to zločin. Oče bi ga zlahka zdrobil. Želel si je, da bi se uprl že prej, kot vsi drugi izobraženi mladeniči. Prižgal je svetilko. Jo vzel v roke. Rumena svetloba je nevarno plapolala, potem pa ugasnila. Čutil je, kako se mu roke tresejo. Znova jo je prižgal in hitro vzel svoj velik jopič in ogromno *kofio*, ki je ležala na nepospravljeni postelji. Svetilko je pustil prižgano, da bi jo oče videl in mislil, da je v koči. John se je uporno ugriznil v spodnjo ustnico. Sovražil se je, ker je bil tako mevžast. Bilo je nenormalno za fanta njegove starosti.

Kot senca je kradoma prečkal dvorišče in nadaljeval po vaški ulici.

Srečal je mlade fante in dekleta, ki so se zbirali na cestah. Smejali so se, se pogovarjali in šepetali. Očitno so uživali. Bolj svobodni so od mene, je pomislil John. Zavidal jim je njihovo živahnost. Brez dvoma so bili zunaj spon stroge krepostnosti, po kateri so sodili tistim, ki so bili

izobraženi. Ali bi rad zamenjal z njimi? Ni vedel. Končno je prispel do kolibe. Stala je v samem srcu vasi. Kako dobro je to vedel – na svojo žalost. Spraševal se je, kaj bo storil! Počakal nanjo zunaj? Kaj če pride njena mati? Odločil se je, da bo vstopil.

“Hodi!”

“Vstopi. Notri smo.”

John si je snel klobuk, preden je vstopil. Zares, vsi so bili tam – vsi, razen nje, ki jo je želel. Ogenj v sredini je ugašal. Le majhen plamen iz svetilke je motno razsvetljeval kočo. Zdelo se je, da se mu plamen in velikanska senca, ki se je pojavila na steni, posmehujeta. Molil je, da ga Wamuhujini starši ne bi prepoznali. Skušal se je narediti ‘majhnega’ in spremeniti glas, ko jih je pozdravljal. Prepoznali so ga in se začeli truditi, da bi mu postregli. Da jih obišče tak izobraženec, ki pozna ves svet in znanje belega človeka in ki bo zdaj šel v drugo deželo na oni strani, ni bil tako pogost dogodek, da bi ga jemali zlahka. Kdo ve, morda se zanima za njihovo hčer. Še bolj nenavadne stvari so se zgodile. Navsezadnje učenost ni vse. Seveda Wamuhu ni imela šol, bila pa je očarljiva in bi s svojimi pogledi in nasmehi pridobila srce katerega koli mladeniča.

“Sedel boš. Tu imaš stol.”

“Ne!” Z grenkobo je opazil, da je ni klical ‘mati’.

“Kje je Wamuhu?” Mati je zmagoslavno ošvrknila moža. Izmenjala sta si pomenljiv pogled. John se je spet ugriznil v ustnico in najraje bi pobegnil. Le s težavo se je obvladal.

“Šla je ven, po nekaj čajnih listov. Prosim, sedi. Skuhala ti bo čaj, ko se vrne.”

“Strah me je ...” je neslišno zamrmral in šel ven. Skoraj bi trčil v Wamuhu.

“V koči:

“Ti nisem rekla? Zaupaj ženskemu očesu!”

“Pri teh mladeničih nikoli ne veš.”

“Ampak, vidiš, da je John drugačen. Vsi o njem govorijo dobro in poleg tega je duhovnikov sin.”

“J-a-a! Duhovnikov sin? Si pozabila, da je tvoja hčer obrezana.” Starec se je spominjal svojih dni. Našel si je dobro, spodobno žensko, poučeno o vseh plemenskih navadah. In ona ni imela nobenega drugega moškega. Poročil se je z njo. Bila sta srečna. Preostali možje iz njegove Rike so naredili prav tako. Vsa njihova dekleta so bila device, bil je tabu dotakniti se dekleta na prepovedan način, čeprav se je velikokrat zgodilo, da so spali v isti postelji. Potem je prišel beli človek, pridigal o čudni veri, čudnih poteh, ki so jim sledili vsi moški. Plemenski kod vedenja se je

zlomil. Nova vera ni mogla držati plemena skupaj. Kako le? Moški, ki so sledili novi veri, niso pustili, da bi deklice obrezali. In svojim sinovom niso pustili, da bi se poročali z obrezanimi dekleti. Huu! In kaj se dogaja? Njihovi sinovi so šli proč, v deželo belega človeka. In kaj so pripeljali? Bele ženske. Črnke, ki so govorile angleško. Aaa – slabo. In mladi moški, ki so odšli, se niso ozirali na to. Neporočena dekleta so si vzeli za žene in jih potem pustili same z otroki.

“Pa kaj?” je odvrnila njegova žena. “Ni mar Wamuhu ravno tako dobra kot najboljša med njimi? Vseeno, John je drugačen.”

“Drugačen! Drugačen! Huu! Vsi so enaki. Tisti, ki so prekriti z belo glino navad belih ljudi, so najhujši. Ničesar nimajo v sebi. Ničesar – ničesar tukaj.” Vzel je poleno in živčno podrezal v ugašajoči ogenj. Polotila se ga je čudna odrevenelost. Zadrgetal je. In bal se je; bal se je za pleme. Kajti zdaj, je rekel, niso le izobraženi tisti, ki so prekriti s čudnimi navadami, temveč celo pleme. Pleme je sledilo goljuživemu Irimuju kot deklica v zgodbi. Starec je zatrepetal in zajokal v sebi, žaloval je za plemenom, ki je propadlo. Pleme ni imelo kam ubežati. In ni moglo postati, kar je bilo nekoč. Nehal je drezati in se zastrmel v tla.

“Sprašujem se, zakaj je prišel? Zakaj?” Potem je pogledal svojo ženo in rekel: “Si pri svoji hčeri zaznala čudno vedenje?”

Žena mu ni odgovorila. Bila je prezaposlena z lastnimi velikimi upi ...

John in Wamuhu sta se tiho sprehajala. Oba sta dobro poznala zamotane ceste in ovinke. Wamuhu je stopala s hitrim lahkim korakom; John je vedel, da je vesela. Njegovi koraki so bili težki in kljub temi se je izogibal ljudem. A čemu bi ga bilo sram? Dekle je bilo lepo, verjetno najlepše v vsem Limuruju. Vseeno se je bal, da ga bodo videli z njo. Vse je bilo narobe. Vedel je, da bi jo lahko ljubil, a se je kljub temu spraševal, ali bi jo res. Bilo je težko reči, toda če bi bil eden od fantov, ki jih je srečal, ne bi okleval z odgovorom.

Ustavil se je zunaj vasi. Tudi ona se je ustavila. Vseskozi nobeden od njiju ni spregovoril niti besede. Morda je tišina govorila glasneje od besed. Še predobro sta se zavedala bližine drug drugega.

“Ali vejo?” Tišina. Wamuhu je verjetno razmišljala o istem vprašanju. “Ne pusti me čakati. Prosim, odgovori mi,” jo je rotil. Počutil se je izčrpanega, zelo izčrpanega, kot starec, ki je nenadoma prišel do konca svojega potovanja.

“Ne. Rekel si mi, naj ti dam še en teden. Danes se je iztekel.”

“Ja. Zato sem prišel!” je rekel hripavo.

Wamuhu je molčala. John jo je pogledal. Med njima je bila zdaj tema. Ni je mogel dobro videti; pred njim je stala podoba očeta – ošabno

religioznega in gospodovalnega. Spet je pomislil: Jaz, John, duhovnikov sin, ki ga vsi spoštujejo in ki gre študirat, bom padel, padel na tla. Ni hotel razmišljati o padcu.

“Ti si kriva,” se je zalotil, kako jo obtužuje. V svojem srcu je vedel, da laže. “Zakaj mi to kar naprej ponavljaš? Se nočeš oženiti z mano?”

John je zavzdihnil. Ni vedel, kaj naj stori.

Nekoč je živela deklica ... Ni imela doma, kamor bi se lahko zatekla ... Ni mogla naprej v lepe dežele, da bi videla vse lepe stvari, kajti Irimu ji je stal na poti ...

“Kdaj jima boš povedala?”

“Nocoj.” Bil je obupan. Naslednji teden bo šel na univerzo. Ko bi jo lahko prepričal, naj počaka, bi mu morda uspelo ulti, in vrnil bi se, ko bi se vihar polegel in bi se groza ublažila. Toda vlada bi mu lahko vzela štipendijo.

Bil je prestrašen. Z žalostnim tonom se je obrnil k njej in rekel: “Poglej, Wamuhu, kako dolgo si že nos... mislim v tem stanju?”

“Že tolikokrat sem ti povedala. Tri mesece sem noseča, in mati je postala sumničava. Včeraj je rekla, da diham kot ženska, ki nosi otroka.”

“Misliš, da bi lahko počakala še tri tedne?” Zasmejala se je. Coprnica mala! Prepoznala je njegov trik. Njen smeh je v njem vedno vzbudil mnoga čustva.

“Prav. Samo še jutri. Nekaj si bom izmislil. Jutri te o vsem obvestim.”

“Prav. Jutri. Ne morem čakati dlje, razen če se misliš poročiti z menoj.”

Zakaj se ne bi poročil z njo? Lepa je! Zakaj se ne bi poročil z njo? Jo ljubim ali ne?

Odšla je. John se je počutil, kot da ga namerno izsiljuje. Njegova kolena so bila šibka in brez moči. Ni se mogel premakniti, pač pa se je zgrudil. Znoj je oblival njegova lica. Ampak ta znoj je bil mrzel. Legel je na travo; ni hotel razmišljati. Oh! Ne! Z očetom se nikakor ni mogel soočiti. Tudi z materjo ne. Ali s prečastitim Thomasom Carstonom, ki je tako zaupal vanj. John je ugotovil, da kljub svoji izobrazbi ni nič bolj varen kot drugi. Nič bolj kot Wamuhu. *Zakaj se potem ne poročiš z njo?* Ni vedel. John je odrasel pod kalvinističnim očetom in se izobrazil pod kalvinističnim ravnateljem – misijonarjem! Poskusil je moliti. Toda h komu naj moli? H Carstonovemu Bogu? Zdelo se je narobe. Bilo je, kot bi preklinjal. Lahko moli k Bogu svojega plemena? Občutek krivde ga je zdrobil.

Prebudil se je. Ni vedel, kje je. Potem je razumel. Wamuhu je odšla. Dala mu je en dan. Vstal je; počutil se je dobro. Šibak se je odpravil proti domu. Imel je srečo, da je zemljo in njega na njej zagrnila tema. V kočah je slišal smeh, zanesene glasove ali prepire. Skozi odprta vrata je lahko videl rdeče migetajoče ognje. Vaške zvezde, je pomislil John. Dvignil je

oči. Zvezde na nebesnem svodu, hladne in oddaljene, so z višav brezosebno zrle nanj. Tu in tam je zaslišal smeh in kričanje gruče fantov in deklet. Zanje se je življenje nadaljevalo kot običajno. John se je tolažil, da bo tudi zanje napočil dan preizkušnje.

John se je tresel. Zakaj! Zakaj! Zakaj se ne more upreti vsem pričakovanjem, vsem obetom prihodnosti in se poročiti z dekletom? Ne. Ne. Bilo je nemogoče. Bila je obrezana in vedel je, da njegov oče in Cerkev ne bosta nikoli privolila v tako poroko. Ni bila izšolana, ni imela več kot štiri razrede šole. Z zakonom z njo bi si najverjetneje za vedno zapravlil možnost študija na univerzi ...

Skušal se je premikati hitreje. Povrnile so se mu moči. Njegova domišljija in misli so poletele. Svoja dejanja je skušal razložiti pred obtožujočim svetom – kot je storil že tolikokrat, vse odkar je izvedel. Še vedno se je spraševal, ali bi lahko bilo drugače. Dekle ga je privlačilo. Bila je ljubka in njen nasmeh je imel magično moč. Nobena ji ni bila enaka in nobeno drugo dekle v vasi ni čutilo potrebe po nadaljevanju šolanja. Izobraženost žensk je bila zelo nizka. Morda je bil to razlog, da je toliko Afričanov odšlo 'stran' in so se vrnili poročeni. Zaželel si je, da bi odšel z drugimi, z zadnjim velikim letalskim prevozom študentov v Ameriko. Ko bi bila Wamuhu vsaj izobrazena ... in ko ne bi bila obrezana ... potem bi se morda lahko uprl ...

V koči njegove matere je še vedno gorela luč. John se je spraševal, ali naj se ji pridruži pri večerni molitvi. Vendar si je premislil; ni vedel, ali ima dovolj moči, da se sooči s starši. Luč v njegovi koči je medtem ugasnila. Upal je, da oče tega ni opazil ...

John se je zbudil zgodaj. Bil je prestrašen. Čeprav ni bil vraževeren, mu sanje minule noči niso bile všeč. Sanjal je o obrezovanju; ravnokar je bil posvečen v plemenske običaje. Nekdo – njegovega obraza ni prepoznal – je pristopil in ga vodil, saj se mu je zasmilil. Odšla sta v čudno deželo. Nekako je ostal sam. Tisti, ki je bil z njim, je izginil. Prišel je duh. V njem je prepoznal duha doma, ki ga je zapustil. Zgrabil ga je od zadaj; potem se je pojavil še en duh. Duh dežele, v katero je prišel. Ta ga je grabil od spredaj. Duhova sta tekmovala. Potem so z različnih koncev prišli še drugi duhovi in ga vlekli na vse strani, tako da se je njegovo telo začelo trgati na kose. Duhovi so bili votli. Nobenega se ni mogel oprijeti. Le oni so ga lahko grabili, on pa je izginjal v nič, nič ... zdaj je stal nekoliko stran. Ni šlo več zanj. Pač pa se je pojavila deklica iz zgodbe. Nikamor se ni mogla zateči. Pomislil je, da bo šel in ji pomagal; ji pokazal pot. Toda na poti k njej se je izgubil. Ostal je sam. Nekaj strašnega je prihajalo k njemu, vse bliže, vse bliže ... Zbudil se je. Ves je bil prepoten –

Sanje o obrezovanju niso dobre. Napovedovale so smrt. S smehom je pregnal zlovešče misli. Odprl je okno in ugotovil, da je vsa dežela v oblakih in meglicah. Bilo je popolno julijsko vreme v Limuruju. Hribi, vrhovi, doline in planote, ki so obkrožale vas, so izginili v meglicah. Kraj je bil videti čuden. Kljub temu je vseboval nekaj skoraj magično fascinantnega. Limuru je bila dežela nasprotij in je v različnih trenutkih vzbujala različne občutke. Včasih je bil John očaran in je hrepenel po tem, da bi se dotaknil pokrajine, jo objel ali le stal sredi trave. Spet ob drugi priložnosti se mu je zazdela odurna zaradi prahu, močnega sonca in luknjastih cest. Ko bi njegove bitke bile samo s prahom, meglo, soncem in dežjem, bi bil lahko zadovoljen. Dovolj zadovoljen, da bi živel tu. Vseeno pa, je pomislil, si ni želel umreti in biti pokopan drugje kot v Limuruju. Dogodek minule noči je zalil njegovo zavest kot poplava, ga zopet naredil šibkega. Izmotal se je izpod odej in stopil ven. Danes bo šel po nakupih. Bil je nemiren. Prevzemal ga je nenavaden občutek, pravzaprav že kar nekaj časa, da je njegov odnos z očetom morda nenaraven. Vendar je prepodil take misli. Zvečer bo 'dan obračuna'. Zadržetal je ob misli na to. Prava smola, da je ta sramota prišla v njegovo življenje prav zdaj, ko se je odpravljal v Makerere in bi ga to zblížalo z očetom.

Odšla sta po nakupih. Ves dolgi dan, ko sta se pomikala od trgovine do trgovine in kupovala stvari od suhih in otožnih indijskih trgovcev, je John molčal. In ves dolgi dan se je spraševal, zakaj se tako zelo boji očeta. Odrasel je v strahu pred njim, zatrepetal vsakič, ko je oče spregovoril ali kaj ukazal. John ni bil edini, ki se je tako počutil.

Stanleyja so se bali vsi.

Pridigal je z veliko močjo, se upiral samim vratom pekla. Celo med nevarnostjo je še naprej pridigal, zmerjal, sodil in obsojal. Vsi tisti, ki niso bili odrešeni, so bili namenjeni v pekel. Predvsem pa je bil Stanley znan po svoji strogi moralnosti – nekoliko prestrog, farizejski po naravi. Nihče ni opazil tega; sploh pa ne ovce, ki jih je pasel. Če je kak starejši prekršil katero od pravil, ga je lahko izgnal ali izobčil. Mladeniči in mladenke, ki so jih videli stati skupaj na način, ki je kršil pravila Cerkve in božje morale, so tvegali, da jih izobčijo. In tako je veliko mladih mož skušalo služiti dvema gospodarjema, z zmenki z dekleti ponoči in obiskovanjem cerkve podnevi. Druga možnost je bila, da sploh več ne gredo v cerkev ...

Stanley se je do vseh ljudi v vasi obnašal očetovsko. S svojimi moraš biti strog. In zaradi vsega tega je hotel, da bi bila njegova hiša za zgled. Zato je hotel sina vzgojiti prav. Vendar so razlogi za mnoga človeška dejanja včasih mešani. Nikoli ni mogel pozabiti, da je tudi sam padel pred poroko. Tudi Stanley je bil rezultat propada plemena zaradi novih vplivov.

Nakupi so trajali dolgo. Oče je spoštoval tišino med njima in ni niti z besedo niti z namigom omenil prejšnje noči. Prispela sta domov in John je mislil, da je vse v redu, ko ga je oče poklical.

“John.”

“Ja, oče.”

“Zakaj včeraj zvečer nisi prišel k molitvi?”

“Pozabil sem –”

“Kje si bil?”

Zakaj me spračuješ? S kakšno pravico hočeš vedeti, kje sem bil? Nekega dne se ti bom uprl. Vendar je John takoj vedel, da je dejanje upora nekaj, česar ni sposoben – razen če bi se zgodilo kaj, kar bi ga porinilo v upor. Potreboval bi nekaj, česar sam ni premogel.

“M-m-mislil, bil sem –”

“Ne bi smel zaspati tako zgodaj pred molitvijo. Zapomni si, da boš nocoj z nami.”

“Bom.”

Nekaj v fantovem glasu je spodbudilo očeta, da je pogledal kvišku. John si je oddahnil in odšel. Še vedno je bilo vse v redu.

Prišel je večer. John se je oblekel kot prejšnjo noč in s potrtimi koraki odšel proti usodnemu kraju. Noč obračuna je prišla. In še vedno se ni ničesar domislil. Po tej noči bodo vedeli vsi. Celo prečastiti Thomas Carstone bo slišal za to. V spomin si je priklical gospoda Carstona in zadnje besede, s katerimi ga je blagoslovil. Ne! Tega se ni želel spominjati. Vseeno pa so se besede pojavile. Jasno so se zapisale v zraku ali v temačnosti njegovih misli. “V svet greš. Svet čaka kot lačen lev, da te pogoltne, te požre. Zato se pazi sveta. Jezus je rekel, da se moraš oprijeti ...” John je začutil bolečino – plazila se je skozi njegovo meso, ko se je spominjal teh besed. Razmišljal je o prihajajočem padcu. Ja! On, John bo padel izpred nebeških vrat skozi odprta, čakajoča vrata pekla. Vse je videl, in kaj bodo rekli ljudje? Vsi se ga bodo izogibali, mu pošiljali poglede, ki toliko povedo. Težava z Johnom je bila, da je njegova domišljija povečala padec z višin ‘dobrote’ čez vso mero. In strah pred ljudmi in posledicami ga je napeljal k temu, da je o padcu razmišljal s tolikšno grozo.

John si je izmišljal najrazličnejše kazni zase. Če pa je razmišljal o izhodu, se je domislil le grotesknh in nemogočih rešitev. Ko je prišel na dogovorjeno mesto, je ugotovil, da Wamuhu nima kaj povedati. Preveč se je bal očeta in ljudi, premalo je vedel, kaj čuti do nje. Vsaka rešitev se mu je zdela preveč usodna.

Potem je nenadoma zinil: “Poslušaj, Wamuhu. Lahko ti dam denar. Potem morda lahko rečeš, da je odgovoren nekdo drug. Veliko deklet je

že naredilo tako. Morda se moški celo poroči s teboj. Zame, kot veš, je to nemogoče.”

“Ne. Tega ne morem narediti. Kako lahko ti, ti –”

“Dal ti bom dvesto šilingov.”

“Ne!”

“Tristo!”

“Ne!” Bila je na robu solz. Njegove besede so jo bolele.

“Štiristo, petsto, šeststo!” John je bil na začetku miren, zdaj pa je njegov glas postajal vse višji. Bil je razdražen. Postajal je vse bolj obupan. Je sploh vedel, o čem govori? Govoril je hitro, zasoplo, kot bi se mu mudilo. Številka je vrtoglavo rasla – devet tisoč, deset tisoč, dvajset tisoč ... Nor je. Besen je. Hitro se pomika proti dekletu v temi. Položil je roke na njena ramena in jo divje rotil s hripavim glasom. Zdi se, da ga globoko v njem poganja nekaj strašnega, kar dobiva obliko grozeče jeze njegovega očeta in vasi. Nasilno stresa Wamuhu, njemu pa se zdi, da jo nežno treplja. Zmešalo se mu je. Številka je zdaj dosegla petdeset tisoč šilingov, in še raste. Wamuhu je prestrašena, osvobodi se norega izobraženega duhovnikovega sina in teče stran. On steče za njo in jo zgrabi, kliče jo z najrazličnejšimi ljubkovalnimi besedami. Vendar jo stresa, trese, trese, njo, njo – skuša jo objeti okoli vratu, stisne ... ona izpusti strašen krik in se zgrudi. Povsem nepričakovano je boj končan, številka se ustavi in John stoji tam; trese se kot list na drevesu ob vetrovnem dnevu.

V krču strahu zbeži domov. Kmalu bodo vedeli vsi.

Prevedla Jana Bauer